

ויחי תשפ"ג: קבורה בא"י

בראשית פרשת ויגש פרק מז

(ג) ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה פי לגוי גדול אשימה שם:
(ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך:

רש"י בראשית פרשת ויגש פרק מז

(ד) ואנכי אעלה - הבטיחו להיותע נקבר בארץ:

רש"י בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מז

אל נא תקברני במצרים - סופה להיות עפרה כנים ושאין מתי חוצה לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות, ושלא יעשוני מצרים עבודה זרה:

כתובות קיא.

נשוא עון א"ל *רבא לרב אשי אנן בסובלי חלאים מתנינן לה אמר רב ענן
 ככל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא °מזבח
 אדמה תעשה לי וכתיב התם °וכפר אדמתו עמו עולא הוה רגיל דהוה
 סליק לארץ ישראל נח נפשיה בחוץ לארץ אתו אמרו ליה לרבי אלעזר
 אמר אנת עולא °על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להם יאינו
 דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה ההוא גברא דנפלה ליה יבמה
 בי תוואה אתא לקמיה דר' חנינא א"ל מהו למיחת וליבמה י"א *אחיו
 נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו אמר רב יהודה אמר
 שמואל °יבשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל
 לשאר ארצות רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי כובי
 ההוא דנפק מפומבדיתא לבי כובי שמתיה רב יוסף ההוא דנפק מפומבדיתא
 לאסתוניה שכיב אמר אביי *אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חי רבה ורב יוסף
 דאמרי תרוייהו כשרין שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל
 קולטתן למאי אילימא ליוחסין והאמר מר *כל הארצות עיסה לארץ ישראל
 וארץ ישראל עיסה לבבל אלא לענין קבורה אמר רב יהודה כל הדר
 בבבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר °הוי ציון המלטי יושבת בת בבל
 אמר אביי נקמינן בבבל לא חזיא חבלי דמשיח תרנמה אהוצל דבנימין וקרו ליה קרנא דשיובתא א"ר
 אלעזר מתים שבחוץ לארץ אינם חיים שנאמר °ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתיה חיים
 שאין צביוני בה אין מתיה חיים מתיב ר' אבא בר ממל °יחיו מתיך נבלתי יקומן מאי לאו יחיו מתיך
 מתים שבא"י נבלתי יקומן מתים שבחוץ לארץ ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנבוכד נצר הוא דכתיב דאמר
 רחמנא מייתינא עליהו מלכא דקליל כי טביא א"ל רבי מקרא אחר אני דורש °נותן נשמה לעם עליה
 ורוח להולכים בה ואלא הכתיב נבלתי יקומן ההוא בנפלים הוא דכתיב ורבי אבא בר ממל האי נותן נשמה
 לעם עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבי אבהו דאמר ר' אבהו אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח
 לה שהיא בת העולם הבא כתיב הכא לעם עליה וכתיב התם °שבו לכם פה עם החמור °עם הדומה לחמור ורוח
 להולכים בה א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן °כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם
 הבא ולר' אלעזר צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים אמר רבי אילעא °ע"י גלגול מתקף לה ר' אבא סלא

מתנגדיהם הענינוהו על כוונתו וכו' ט. ע.
 מחילות נעשה להם בקרקע. ועומדים
 על רגליהם והולכים במחילות עד א"י
 ושם מנצנצין ויואלים: דברים כג.
 יש כאלו דברים מסותרים נדבר
 זה ונריך לתת להם לנ: שצדיק
 גמור היה. ולא היה צריך לזכות
 א"י: שלחו ליה אחוהי לרבה. רבה
 בר נחמני פומבדיתא היה והיה לו
 אחים צא"י ושלחו אגרת זו כדי
 שיעלה אלס: אילפא מוסיף בה
 דברים. עוד שלחו לו כן: מעשה באחד
 שהיה מצטער על אשה אחת. שנתן
 זה עיניו והיא צמ"ל: ואע"פ שחכם
 אתה. יפה לך לעלות כאלו ללמוד מפי
 רב שאין דומה הלומד מעלמו כו':
 וא"ת אין לך רב. כאלו שיוכל ללמדך:
 (* ויג' רש"י קדושין ט: שאלו
 יעל. ד"ה עיפה)

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויחי

אר"ל שני דברים א"ר בשם רבי חלבו למה האבות מחבבין קבורת ארץ ישראל שמתי א"י חייך תחילה לימות המשיח ואוכלין שנות המשיח, ורבי חנניה אמר מי שמת בחוצה לארץ ונקבר שם שתי מיתות יש בידו שכך כתיב ואתה פשחור וכל אנשי ביתך ילכו בשבי ובבל תבוא ושם תמות ושם תקבר (ירמיה כ), הוי יש בידו שתי מיתות לפיכך אמר יעקב אל נא תקברני במצרים, א"ל רבי סימון א"כ הפסידו הצדיקים הקבורין בח"ל, אלא מה הקב"ה עושה, עושה להם מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו והן מתגלגלין ובאין עד שמגיעין לא"י, כיון שמגיעין לא"י הקב"ה נותן בהם רוח של חיים והן עומדין שנ' (יחזקאל לז) והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם על אדמת ישראל ואח"כ ונתתי רוחי בכם וחיייתם, ארשב"ל מקרא מלא הוא שכיון שמגיעין לארץ ישראל הקב"ה נותן בהם נשמה שנא' (ישעיה מב) נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה, מעשה ברבי ור' אלעזר שהיו מהלכין בפילי שחוץ לטבריא ראו ארון של מת שבא מח"ל להקבר בא"י אמר ליה רבי אלעזר מה הועיל זה שיצאה נשמתו בח"ל ובא להקבר בא"י אני קורא עליו ונחלתי שמתם לתועבה (ירמיה ב) בחייכם לא עליתם ותבאו ותטמאו את הארץ במיתתכם, א"ל רבי אלעזר כיון שנקבר בא"י הקב"ה מכפר לו שנאמר וכפר אדמתו עמו (דברים לב)

שו"ת רדב"ז חלק א סימן תפד

כללא דמלתא דכל דבר שעושיין למת לכבודו או לתועלתו אין בו משום בזיון ולא משום צער ומזה הטעם ראיתי מי שצוה בשעת מותו שיתנו סיד בתוך קברו כדי שיתעכל הבשר מהרה לפי שאמרו במדרש שאין מכניסין את הנשמה למחיצתה עד שיתעכל הבשר ובזה נשתבחה ארץ ישראל שנאמר ארץ אוכלת יושביה היא ואמרו מתוך גנותה למדנו שבחה שממהרת לאכול את יושביה אשר בתוכה כדי שהנשמה תמצא מנוחה נכונה בישיבה עליונה אם היא ראויה לכך.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת כתובות פרק יב

רבה בר קריא ור' אלעזר הוון מטיילין באיסטרין ראו ארונות שהן באות מח"ל לארץ אמר רבה בר קריא לר' לעזר מה הועילו אילו אני קורא עליהן [ירמי' ב ז] נחלתי שמתם תועבה בחייכם ותבואו ותטמאו את ארצי במיתתכן אמר ליה כיון שמגיעין לארץ היו נוטלין גוש עפר ומניחין על ארונו דכתיב [דברים לב מג] וכפר אדמתו עמו:

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה

הלכה יא

אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין, שנאמר וכל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון, אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא, וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה, שנאמר וכפר אדמתו עמו, ובפורענות הוא אומר על אדמה טמאה תמות, ואינו דומה קולטתו ד מחיים לקולטתו אחר מותו, ואעפ"כ גדולי החכמים היו מוליכים מתיהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק.

רמב"ם הלכות אבל פרק יד

הלכה טו

אין מפנין את המת מקבר לקבר אפילו מבזוי למכובד, ואם היה בתוך שדהו מפנהו אפילו ממכובד לבזוי.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מועד קטן פרק ב

אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר מכובד למכובד ולא מבזוי לבזוי ולא מכובד אין צורך לומר מן המכובד לבזוי. ובתוך שלו אפילו מן המכובד לבזוי ערב הוא לאדם שהוא נינוח אצל אבותיו

תורת האדם שער הסוף - ענין הקבורה

היה ליה מסקנא דמלתא שאסור לפנות את המת או העצמות ממקומן לצורך מת אחר, וכ"ש לפנות המקום, וכן לעשות לו קבר מכובד הימנו אסור, אבל לכפרה שלו ולכבודו כגון להעלותו לארץ ישראל ולירושלים או לקברות אבותיו מותר.

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן רז

(ב) ואבא לנדון השני אם איכא מעליותא בירושלים בהאי מילתא, והנה במס' שמחות פרק י' ר"ש בן אלעזר אומר קבר שאולה היתה לר"ג ביבנה שהיו מכניסין את המת לתוכה וכו' ואח"כ מעלין אותו לירושלים, והרמב"ן בס' תורת האדם מביא מאמר זה ושוב כ' אבל לכפרה שלו ולכבודו כגון להעלותו לא"י ולירושלים או לקברו אצל אבותיו מותר ע"כ, הנה מוכח דגם לירושלים בפ"ע איכא מעליותא דכפרה יותר מא"י, ע"ד משנתנו סוף כתובות דהכל מעלין לירושלים, ובטור ושו"ע לא העתיקו זה וראיתי כעת בתו"ה החדשים שהרב המג"ה הרגיש בזה.

אלא דאיכא למידק דהא איתא בירושלמי פ"ט דנזיר ה"ג ופסקה הרמב"ם פ"ז הי"ד מבית הבחירה דאין מקיימין קברות בירושלים והוא גם כן בתוספתא דנגעים פ"ו, וא"כ להעלותו לירושלים האיך משכחת לה, וא"ת לירושלים לאו דוקא אלא סמוך לירושלים כל שאינו בתוך היקף חומת ירושלים א"כ מה מעליותא יש בזה כיון שהוא חוץ לירושלים, ואולי נאמר ע"ד דאיתא בסנהדרין י"ב ע"ב אין מעברין את השנה אלא ביהודה והטעם דבעינן שכנו של מקום, ופרש"י ירושלים דוקא, אבל הרמ"ה שם חולק על רש"י דכל ארץ יהודה נקרא שכנו של מקום, א"כ גם סמוך לירושלים יש בו קדושה יתרה אמנם דוחק הוא בעיני.

אמנם י"ל עפ"י דברי התרגום בשיר השירים ח', ה' - שכתב דתחית המתים יהיה בהר הזיתים שבירושלים וכל הקבורים שם יפטר מגלגול מחילות יע"ש דברים קדושים, א"כ כיון שכתבנו דהעלאה לא"י הוא גם מטעם תחה"מ, אם כן יש מעליותא בזה לירושלים על כל א"י, מ"מ להלכה צ"ע בעיני אם אפשר לפנות מא"י לירושלים ע"ד שעשה בית ר"ג דבפוסקים אינו מובא זה והטור השמיט ענין ירושלים, ועיין תשובת הרדב"ז סימן תשל"ב משמע קצת דאיכא עדיפתא בירושלים.

תשובות והנהגות כרך ב סימן תריג

שאלה: כשמעלין נפטר מכאן לא"י אם להקפיד ליקבר בהר הזיתים בירושלים או גם בשאר מקומות בא"י מעלה גדולה היא הקבורה בארץ ישראל שנאמר וכפר אדמתו עמו, ומעלה מיוחדת במקום תורה וכמבואר בכתובות (קי"א א) רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרים שבבבל ארץ ישראל קולטתן, כשרים שבשאר ארצות בבל קולטתן, ומסקינן שלענין קבורה איתמר, ופירש רש"י של בבל מוליכין עצמותיהם ליקבר בארץ ישראל, וכל שאר ארצות הרחוקים מארץ ישראל וקרובים לבבל קוברין בבבל שיש שם זכות תורה, ולפ"ז מסברא גם בבני ברק שהיא עיר התורה ובארץ ישראל, מעלה גדולה היא ועדיף על שאר מקומות בארץ.

אמנם קבלה היא שבהר הזיתים קמים לתחייה קודם, ובודאי מעלה גדולה היא ליקבר שמה ולכן אם מעלין מת מחוץ לארץ לארץ, נראה דעדיף לקוברו בהר הזיתים, והוא כנגד מקום המקדש וגם סמוך למקום תורה. גם קבורים שם הרבה גאוני ארץ וקדושי עליון. ולכן אם מעלה ארצה (ובמק"א העליתי דיש לדון אם בכלל ראוי להעלות גופו כשלא עלה בחייו, שעלול ח"ו לגרום קטרוג בגדר "ותבואו ותטמאו את ארצו" אם בחייו לא בא ולא עלה בלי אונס), נראה שיש לקוברו בהר הזיתים ולקנות המקום בקנין גמור עבור הנפטר וזכות רבה עבורו שהוא המקום הכי מעולה לקבורה, אם מעלין לארץ. ומיהו תלוי גם כן אצל מי מציעים לו המקום לקבורה, ואם קבור אצל צדיקים ואינו ראוי לכך אינו טובה לו, והיום שסכנה מערבים, רבים נמנעים ליקבר שמה שהקרובים לא יוכלו לבקר.

מיהו כל ארץ ישראל קדוש ומעלה ליקבר שמה, והר המנוחות סמוך לעיה"ק וגדולי ישראל טמונים שמה, וכן בבני ברק מקום תורה וגדולי ישראל קבורים שמה, אבל כפי המקובל יש מעלה מיוחדת בהר הזיתים וכמ"ש.

ויוסף הלדיק עכ"ל, הגה צעיקר הדצר לא כתב
הרמז"ם ז"ל הלכה צרורה צזה, שכל מי שהיכולת
צידו ישתדל לעשות כן, אלא הודיע לנו שגדולי
החכמים היו מוליכין את מיתיהם לשם, ואולי כך
תקנתא אינו אלא לגדולי החכמים דגופיהון קדוש,
ולא שליט עלייהו רוח מסאצו לעלמין, וצודאי לאו
כל אנפין שווין צזה, אמנם מ"ש לא ולמד מיעקב
אצינו ויוסף הלדיק ל"ע לפי"ד הזוה"ק ה"ל, דיוסף
הלדיק גופי' לוח להעלות עצמותיו צלצד, אף דלגודל
צחי' קדושתו לא הי' מקום לחששא המצוארת צזוה"ק
לגבי רוצא דעלמא, מ"מ לגודל ענותותו נמנע
מליעציד עוצדא צנפשי', ויעקב אצינו שאני דלא מית
וגופי' קיים, ואיך אפשר למילף מיעקב אצינו ויוסף
הלדיק, אמנם ידוע שצימו הרמז"ם ז"ל לא נתגלה
עדיין ספר הזוה"ק, וע"כ אזיל צחר שינת הגמ'
דידן דרצה ורצ יוסף אמרו תרוייהו כשרין שצצבל
ארץ ישראל קולעתן וכו', ונראה לו דכשרין דוקא
מהך טעמא המצואר לעיל, וע"כ כתב דגדולי החכמים

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסג

סעיף א

א (א) א [א] <א> אין א' { מפנין המת והעצמות, לא מקבר מכובד לקבר מכובד, ולא מקבר בזוי לקבר בזוי, ולא מבזוי למכובד, ואצ"ל ממכובד לבזוי. ב <ב> ובתוך שלו, אפילו ממכובד לבזוי, מותר, שערב לאדם שיהא נח אצל אבותיו. ב] וכן (ב) כדי לקוברו ג ב' { בארץ ישראל, מותר. ג] ואם נתנוהו שם על מנת לפנותו, מותר בכל ענין. ואם אינו משתמר בזה הקבר, שיש לחוש שמא יוציאוהו עובדי כוכבים, או שיכנסו בו מים, (ג) או שהוא קבר הנמצא, מצוה לפנותו. (יש נוהגין לתת מעפר א"י בקבר) (א"ז), (ויש למנהג זה על מה שיסמוכו) (מדרש תנחומא פ' ויחי).

ש"ך יורה דעה סימן שסג

א אין מפנין כו'. הטעם שהבלבול קשה למתים מפני שמתיראין מיום הדין וזכר לדבר ישנתי אז ינוח לי ובשמואל הוא אומר למה הרגזתני להעלות וגו':

ב ובתוך שלו כו'. כלומר לפנותו לקברו אצל אבותיו מפני שזהו כבוד וכתב הבית יוסף וד"מ משום האי כבוד מפנין ולא משום כבוד אחר:

ג בארץ ישראל מותר. שהוא כפרתו שעפר א"י מכפרת דכתיב וכפר אדמתו עמו:

רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן שסג

(ש"ך סק"ד) משום כבוד המתים. בתשו' זכרון יוסף (חח"מ סי' ט') דחה זה הטעם דא"כ אמאי בצוה שומעין לו אלא דהטעם משום צער ובזיון המת לטלטלו מרחוק ואולי בינתיים יסריח ע"ש ועי' תשו' כנ"י (סי' מ"ג):

שו"ת מנחת יצחק חלק ז סימן קלו

ב וע"ד השאלה אם מותר לפנות מת שנקבר שם לפני עשרים שנה לקוברו בא"י אצל אמו, ובשעה שמת היתה אמו שם ורק אח"כ העתיקה דירתה לא"י ומתה שם, וכת"ה ציין בזה להירושלמי (מוע"ק פ"ב - ד) ובאבל רבתי (פ' י"ג) וטור יו"ד (רס"י שס"ג), וכתב בב"י ובש"ע שם דלהעלותו לא"י מותר עכ"ד.

הנה יש לדון בנדון הנ"ל משום ב', משום פינוי המת, ומשום מה דאיתא בירושלמי (סוף כלאים) דאמר רבי בר קיריא לר"א כשראו ארונות שבאו מחו"ל לא"י שקרא עליהם ותבואו ותטמאו את ארצי, אמנם בש"ס (כתובות קי"א ע"א) אמר רבי אלעזר אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מיתה עיי"ש, וכתב בתשו' מהרלב"ח (סי' ס"ג) דמ"מ נייחא אית לי' עיי"ש, ורבה ורב יוסף (בכתובות) שם אמרו כשרים שבבבל א"י קולטתן, והא דאמר שבבבל דוקא משום דשאר ארצות רחוקים מארץ ישראל כמבואר ברש"י שם עיי"ש, ובירושלמי שם השיב ר' אלעזר לרבי ב"ק כיון שהן מגיעין לא"י הן נוטלין גוש עפר ומניחין על ארון דכתיב וכפר אדמתו עמו עכ"ל, אמנם בזה"ק הובא בשלה"ק (ויחי) בזה"ל אמר ר' יודא יעקב אמר ושכבתי עם אבותי וגו' תמן תנינן מאן דנפיק נשמתא ברשותא אחרא וגופא דילי' אתקבר בארעא קדישא עליו כתיב ותבואו וגו' וכו' א"ר יודא שאני יעקב דשכינה אחידת ואתדבקת בי' וכו' עכ"ל, ועי' מש"כ בשלה"ק שם בזה, באופן שנראה מדבריהם דלא כמ"ש מהרלב"ח כנ"ל, אבל מדברי הש"ע מוכח דמותר.

וע"ע במד"ר (ויחי פ' צ"ו - ז ובמת"כ ועץ יוסף שם), ובספר גשר החיים (פרק כ"ז אות ט') כתב להוכיח כן להלכה למעשה, ואף למ"ד דצריך עיכול הפשר, בנד"ד אחרי עשרים שנה כבר הגיע לזה, אולם מ"מ כמה גדולי ישראל לא עשו מעשה רק היכא שגילה דעתו כן מחיים, או שיש לחוש דהמקום שנקבר אינו משומר, ומרן הגה"ק מסאטאר /מסאטמאר/ שליט"א בס' דברי יואל ויחי (בדקט"ו ותקט"ז מדה"ס) הביא מדברי הרמב"ם (פ"ה מה' מלכים הי"א) דלא כתב הלכה ברורה בזה, ומה דדייק שם גדולי החכמים משמע דנראין לו דכשרים דוקא כרבה ורב יוסף (בכתובות) כנ"ל, ונראה מד"ה"ק שם, שחשש מאד לדברי הזוהר הנ"ל, ונזכה לביאת גוא"צ ולתחה"מ בקץ הימין בבי"א.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קנא

בעניין מכירת בית עלמין ופינויו בע"ה כ"ה מרחשון תשל"ה.

נזדעזעתי בשמעי הנבלה הגדולה שנעשה בלאנדאן/בלונדון/ איך שאיזה קהל מכרו בית עלמין גדול של הרבה קברים מכמה מאות בשנים לנכרים ומפנים משם את כל המתים מדורות הקודמים אשר כולם היו קדושים וטהורים שהוא דבר מפורסם לאיסור, ועתה נשמע שעוד בית עלמין רוצים למכור ואומרים שהוא ע"מ לקוברם בא"י, הנה דבר פשוט וברור שאף ע"מ לפנותם להקבר בא"י אסור דההיתר שנאמר בש"ע/יו"ד/ סימן שס"ג סעי' א' דכדי לקבור בארץ ישראל מותר, הוא רק ביחיד שבני משפחתו רוצים לפנותו בשביל המעלה הגדולה שיש בא"י לכפרה ובשביל צער הגלגול, אבל לא ברוצים לפנותו מפני שרוצים לשלם לו הרבה כסף עבור המקום שקבור שם אביהם וקרובם ובשביל האיסור לפנות רוצים לקברו בא"י כדי שיוכלו למכור שזה אסור, והטעם פשוט דהא בעצם איכא איסור להוליך מת לקברו בא"י מקרא דותבואו ותטמאו את ארצי שאיתא בירושלמי פ"ט דכלאים ה"ג, ומוכרחין לומר דמצד גודל התועלת דכפרה והצלה מגלגול התירו, ולא שהתירו איזה איסור בשביל זה דלא מסתבר שיתירו איסורין בשביל כפרה והצלה מגלגול, וראיה מהא דעל ההיתר דלקברו בא"י מותר איתא בהגר"א סק"ב ג"כ מטעם הנ"ל דניחא ליה והוא מוכרח מלשון הש"ע שכתב ובתוך שלו מותר שערב לאדם נח אצל אבותיו וכן כדי לקברו בא"י מותר, וכן הוא הלשון ברבינו ירוחם נתיב כ"ח ח"א שהוא מקור לדין זה דלקברו בא"י מותר לפנות שג"כ אחרי שהביא הירושלמי דלקברו אצל אבותיו מותר כתב וכן הדין לקברו בא"י, שודאי פירושו על הטעם שמפורש בירושלמי פ"ב דמו"ק סוף ה"ד דערב הוא לאדם שהוא נינוח אצל אבותיו כתבו וכן איכא זה הטעם לקברו בא"י דג"כ ערב וניחא לו דלכן מותר, דאין לומר דללישנא בעלמא כתבו וכן בזה שכן הוא הדין אף שהוא מטעם אחר דהא לא נקטו לשון וכן על דין השלישי בנתנהו שם ע"מ לפנות שמותר, אלמא דעל הטעם כתבו וכן, וגם בלא זה מגליה לר' ירוחם דין זה דהא ליכא זה בגמ' ולא במס' שמחות אלא שהוא מטעם הירושלמי בהיתר לקברות אבותיו דשייך זה גם לפנות לקברו בא"י למד ר' ירוחם דין זה. וא"כ צריך לומר גם לענין איסור דותבואו ותטמאו דהוא מטעם דכיון דניחא להמת משום חביבותא דא"י ליכא בזה גנאי לא"י דאדרבה הוא שבח שלכן אין בזה משום הגנאי דותטמאו את ארצי כיון דמשום המעלה דכפרה רוצה לשם, ואף שהניחא ליה הוא משני טעמים אצל אבותיו הוא ענין כבוד ובא"י הוא לכפרה כדאיתא בטור במשמעות לשונו וכדפי' הב"י מ"מ נחשב זה טעם אחד לענין היתר הפינוי.

וא"כ לא שייך זה כשהכוונה לפנות הוא בשביל ממון ולא חשבו מעולם למעלה להקבר בא"י ורק שהקבורה בא"י יעשה להם היתר לפנות בשביל הרווחת הממון אין לך גנאי יותר גדול מזו לא"י שלכן יש לאסור אף לבנים לפנות אביהן אפילו לקבור בא"י מאחר שכוונתם להרווחת ממון, וכ"ש אחרים שודאי אין מחשבתן כלל לטובת המתים אלא להרווחת הממון שאסור אף שיאמרו שיעשו מצוות גדולות בהממון אסור.

ופינוי בית עלמין שלם שהוא צבור מסתבר שאסור בכל אופן אף לטובת המתים דלכן לא הובילו הדור שנכנסו לא"י את עצמות אבותיהן מהמדבר אלא הניחום שם.

ולבד כל אלה אסור מטעם איסור הנאה דאיכא על כל בית קברות וגם יביא זה תקלה שיטלו במקומות הרבה הבתי עלמין ביד חזקה ולא יוכלו למחות בידם באמירה שאסור שהרי היהודים עצמן מכרו בתי עלמין העתיקין שלהם והם לא יחלקו בין א"י לחו"ל. סוף דבר הוא דבר אסור וצריך למחות בכל הכח שאפשר וגם לילך בערכאות על שמכרו דבר האסור ע"פ דין התורה ולהכריז עליהן שהם עוברי דת וכל מה שאפשר למנוע זה. הכו"ח בלב מלא צער על שהגענו לידי כך בעוה"ר. משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קנא

בעניין פינוי עצמות השר משה מונטיפיורי לארץ ישראל בע"ה ט' סיון תשל"ח מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר יצחק יעקבזאן שליט"א ולכל הרה"ג העומדים בראש הוועד לשמירת הבתי עלמין.

הנה מרוב הפשיטות לדינא כבר כתבתי שבכהאי גוונא אין להאריך בהוכחות ובטעמים משום שאם נאריך בזה יאמרו אלו שרוצים לפנותם מקבורתם שיש בזה איזה שקלא וטריא ושייך שאיזה רב יתיר שלכן צריך להשיב בקצרה כי אסור

לפנות את עצמות השר משה מונטיפיורי ועצמות אשתו ז"ל מקברם לא רק מצד איסור פינוי המת שהוא ג"כ איסור שמצד זה היה אולי מקום לומר שליכא איסור כשכוונתם לפנותו לא"י, אף שגם זה פשוט וברור ששייך זה רק לבנים שרוצים בטובת אביהם ואמם, אבל לא לאחרים אף אם היה אמת שכוונתם הוא לטובת המת כי מדוע דואגים לטובת מת זה ולא להרבה גאוני עולם וצדיקים וקדושים שבכל המדינות בחו"ל שהם עדיפי מהשר ואשתו שהם רבותינו הקדמונים בין גאוני האשכנזים בין גאוני הספרדים אשר הם רבותינו בין לאשכנזים בין לספרדים ומניחין אותן להשאר בחו"ל וכשיפנו קברי השר ואשתו יהיה כמבזין את כל רבותינו מימות עולם, אבל הא הוא צוה שיקברוהו דוקא בעירו שבחו"ל אף שידע מארץ ישראל, ומרוב רצונו להיות נקבר בעירו שבחו"ל לא בא אף בימיו האחרונים שהיה זקן מופלג להשאר בא"י ולמות שם ולהקבר שם, הרי חזינן שהיה לו טעם גדול ואין לנו הרשות לעבור על צוואתו בשום אופן ואסור לפנותם אפילו לקוברם בא"י. וצריך לבאר לשופטי המדינה כשלא ירצו לשמוע לדין התורה כמו שעברו ומכרו את בית המדרש והבתים שנבנה לבני תורה, שעל זה לא עשה אותן לאפוטרופסים רק שיקיימו מה שצוה להם ולא שיעברו על צוואתו שמסתבר שגם שופטי המדינה לא יתנו להם רשות לזה. והנני ידידם, משה פיינשטיין.

שו"ת הר צבי יורה דעה סימן רעד

העברת מת מחו"ל לא"י. נדרשתי לאשר שאלוני ע"ד האדמו"ר מקרלין זצ"ל שנלב"ע באמריקא והודיעו תיכף שיביאוהו לארץ הקודש, ושוב שמעו שיש שם מערערים שלא להוליך אותו מהעיר שנלב"ע בה. ושאלו אותי דין התורה אם יש איזה איסור בזה, או שיכולים להביאו, או שיש מצוה להביאו. הנה בשו"ע יו"ד (סימן שסג סעיף א) מבואר, דכדי לקוברו בארץ ישראל מותר לפנותו, וזה אפילו בכה"ג שכבר נקבר בלי תנאי, ואם נתנוהו שם ע"מ לפנותו מותר בכל ענין, ואפילו להוליכו לחו"ל. ובשו"ת רלב"ח (סימן סג) כתב דאף אם מגלה בחייו דעתו לאו שפיר למיסק מיתנא לארעא דישראל, אפ"ה שרי לבנוהי למיסקי ומצוה קעבדי. ובהיות שהמכירים יודעים שהאדמו"ר זצ"ל היתה כל משאת נפשו לדור בירושלם, וכפי שהם יודעים ברור הדבר דניח"ל להקבר בעיה"ק ירושלם, לכן מצוה להביאו ולקוברו בא"י ומי שמעכב יחוש לנפשו שלא יהיה לו חלק בין הגורמים לצערו של אותו צדיק. כן הדין פשוט שמצוה להביאו לארץ ישראל וכל המכבד אר"י יזכה לראות בשמחתה במהרה.

שו"ת חלקת יעקב יורה דעה סימן רו

(ב) ומה שיש להתבונן בזה, מה שראיתי בשם פרקי דר"א הגדול (וחפשתי ומצאתי שהוא בפרק ל"ד) וז"ל וכל המתים מן הרשעים בא"י נפשותם נשלכות בקלע שנא' ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע, אם כן בסתם בני אדם מחזקינן להו בחזקת כשרות, אבל רשעים גמורים, אלו החפשים שאינם שומרים תורה ומצות אפשר דאסור להביאם לא"י שהרי אף בקולטתם בחיים נשלכים לחוץ מכש"כ בקולטתם לאחר מיתה. ועי' בקידושין מ"ט ב' ע"מ שאני צדיק אפילו הוא רשע גמור חוששין לקידושין שמא הרהר תשובה בלבו, וכבר ביארו הפוסקים, דלשם טעמא רבה איכא מאחר שהוא אומר ככה ורוצה בקידושין מסתמא רוצה לקיים תנאו, והרהור לבד מספיק שיוחשב לצדיק, כי מסתמא יעשה מאז תשובה שלימה והרהר בלבו לעשות תשובה שלימה, עי' בתשובת מהר"ם פאדווא סימן ל"ז, ומהר"ם מלובלין סימן פ"ב (מציוני גליוני הש"ס) - א"כ כשאחד מת, יש סברא, ורוב פעמים גם אומדנא, כשהוא אנוש ביסורי מות מסתמא קיבל על עצמו לעשות תשובה שלימה, וכאמור שבהרהור לבד כבר מספיק עכ"פ שלא לקרותו רשע. ועי' רש"י יומא פ"ה ב' חטאת ואשם ודאי מכפרין ומסתמא תשובה איכא שאם לא היה מתחרט לא הי' מביא קרבן, נמי משמע דבחרטה וקבלת תשובה דמקרי בזה עשה תשובה. ויש גם סברא לומר דדוקא לענין קידושין ומשום חומר א"א מחמירנן מספק דשמא עשה תשובה אבל לא לענין להוליכו לא"י, וכש"כ כשהנידון לענין לפנות שיש בזה איסורא משום חרדת הדין ובלבול המת וניוול המת אין לסמוך ע"ז דשמא עשה תשובה, רק בנודע שעשה תשובה או שיש אומדנא רבה לזה. ובני"ד אם זה הנפטר מסתם בני אדם, שהם בחזקת כשרות, או כאמור אף כשלא היה בחייו משומרי תורה ומצוות, אם נודע שעשה

תשובה קודם מותו, או שיש אומדנא רבה לזה, הדין נפסק בשו"ע ופוסקים דמותר להוליכו לא"י, ואף בלי החלום, וכאמור.